

Jubileum Josefa Jančáře

Vždy příjemný, usměvavý, šarmantní a mimořádně aktivní. Tak známe PhDr. Josefa Jančáře, CSc., ze Slováckého muzea v Uherském Hradišti, kam chodí pravidelně na vernisáže, kulturní akce a do odborné knihovny. A vůbec se nám nechce věřit, že pan doktor oslaví v roce 2021 své devadesáté narozeniny. O jeho životní dráze bylo napsáno mnohé, takže se pokusíme o malou rekapitulaci.

Josef Jančář se narodil 16. června 1931 v Těšově. Celý jeho život je spjat s národopisnou oblastí Slovácko. Měšťanku navštěvoval v Uherském Brodě, odbornou školu textilní s praxí absolvoval v Šumperku, gymnaziální studia v Mníšku pod Brdy a Uničově zakončil v Uherském Brodě. V letech 1953–1958 byl žákem profesora Antonína Václavíka na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Po vystudování oboru národopis se vrátil zpět na Slovácko a nastoupil v roce 1958 do bývalého Václavíkova pracoviště – Slováckého muzea v Uherském Hradišti, kde se věnoval převážně nově vzniklému sborníku Slovácko, sbírkotvorné činnosti a tvorbě výstav. Zájem o tradiční lidovou rukodělnou výrobu jej zavedl v roce 1960 do Ústředí lidové umělecké výroby v Uherském Hradišti, kde byl činný na pozici vedoucího dokumentace do roku 1964. V témže roce se vrátil zpět do Slováckého muzea a stal se jeho ředitelem. Vlivem politických událostí spojených s vpádem vojsk Varšavské smlouvy na území Československa a následující normalizace musel Josef Jančář v roce 1970 z muzea odejít a nastoupit tříletou brigádu v Krajském středisku státní památkové péče a ochrany přírody v Brně, po níž se stal na dobu šesti let vedoucím přidružené výroby Jednotného zemědělského družstva v Lipově. I zde však zůstal věrný národopisu, neboť spolupracoval s Ústavem lidového

umění ve Strážnici na realizaci staveb v Muzeu vesnice jihovýchodní Moravy. Naplno se mohl vědecké práci opět věnovat od roku 1979, kdy nastoupil díky Vítězslavu Volavému do strážnickému ústavu, jehož se stal v roce 1990 ředitelem. Působil zde do svého odchodu do důchodu v roce 1996. Tím však odborné aktivity Josefa Jančáře zdaleka neskončily. Naopak získal větší prostor pro další již tak bohatou publikační činnost, pokračování spolupráce s Národním ústavem lidové kultury, Ministerstvem kultury, Muzejní a vlastivědnou společností v Brně, Filozofickou fakultou Masarykovy univerzity v Brně, akademií věd, Slováckým muzeem a řadou dalších institucí včetně regionálních. Tyto aktivity přetrvávají dodnes a byly oceněny Stříbrným odznakem Středoevropské sekce CIOFF, Cenou ministra kultury Artis Bohemiae Amicis, Cenou ministerstva kultury za celoživotní péči o tradiční lidovou kulturu i Cenou Zlínského kraje Pro Amicis Musae. Josef Jančář zasáhl i do kulturně-sociálního dění ve svém bydlišti a stal se jeho významnou osobností. V roce 2008 zde obdržel Cenu města Uherské Hradiště.

K příležitosti významného životního jubilea se sluší Josefu Jančářovi poděkovat za jeho nesmírné tvůrčí práci, popřát mu co nejpevnější zdraví a ať nám i moravskému národopisu přináší ještě dlouhá léta další užitek a radost!

Ivo Frolec

Josef Jančář – výběrová bibliografie (1996–2020)

Předkládaná bibliografie navazuje na osobní bibliografii Josefa Jančáře, kterou v roce 1996 vydal Národní ústav lidové kultury ve Strážnici v rámci edice Bibliografická příloha Národopisné revue č. 7.

I. Český národopis

- 1 Aplikace Doporučení UNESCO v České republice. *Národopisná revue* 6, 1996, č. 3, s. 122–124.
- 2 Mezinárodní spolupráce ÚLK v roce 1995. *Národopisná revue* 6, 1996, č. 3, s. 152–154.
- 3 Proměny Ústavu lidové kultury ve Strážnici. *Národopisná revue* 6, 1996, č. 2, s. 55–62.
- 4 Výstava Slovácka 1937: na okraj jejího šedesátého výročí. *Slovácko* 39, 1997, s. 155–157.
- 5 Lidová kultura v globální informační společnosti. *Národopisná revue* 7, 1997, č. 2, s. 62–63.
- 6 *Principes de la protection de la culture traditionnelle et populaire contre la commercialisation impropre = Principes of traditional culture and folklore protection against inappropriate commercialization = Zásady ochrany tradiční lidové kultury před nevhodnou komercializací*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1997, s. 5–58. ISBN 80-86156-07-9. Editor Jan Krist.
- 7 UNESCO a lidová kultura. *Umění a řemesla* 39, 1997, č. 4, s. 54.
- 8 Kultura a tradice. In: CEKOTA, Vojtěch et al. *Napajedla: příroda, dějiny, kultura*. Napajedla: Město Napajedla, 1998, s. 151–165. ISBN 80-238-3059-7.
- 9 Poznání zdrojů mravních norem a postojů jako podmínka spolupráce v multikulturální společnosti. In: *Etika a tradiční lidová kultura: 14. strážnické sympozium, 5.–6. května 1998: sborník příspěvků*. Ve Strážnici: Ústav lidové kultury, 1998, s. 10–20. ISBN 80-86156-17-6.
- 10 *Ethics and traditional folk culture: study on moral consciousness and conduct in manifestations of traditional folk culture = Ethique et la culture traditionnelle et populaire: étude sur la conduite morale dans les manifestations des cultures traditionnelles et populaires = Etika a tradiční lidová kultura: studie o mravním vědomí a jednání v projevech tradičních lidových kultur*. Vyd. 1. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1999. 123 s. ISBN 80-86156-29-X. (Společně s J. Kristem – úvod do studie.)
- 11 Folklorismus a komercializace lidové kultury. *Národopisná revue* 9, 1999, č. 2, s. 67–72.
- 12 Slovácko 1959–1999: (Čtyřicet let regionálního sborníku). *Slovácko* 41, 1999, s. 123–125.
- 13 Studium proměn mravního vědomí a jednání v lidové kultuře. In: JAKUBÍKOVÁ, Kornélia, ed. *Tradicia, etika a civilizačné zmeny*. Vyd. 1. Bratislava: Matičné združenie priaznivcov ľudovej kultúry Prebudená pieseň, 1999, s. 30–34. ISBN 80-88926-05-X.
- 14 Principy mravnosti a morálky v projevech lidové kultury. *Český lid* 87, 2000, č. 4, s. 289–293.
- 15 Lidová kultura v České republice (její dokumentace a interpretace). In: ONDRUŠOVÁ, Vlasta, ed. a ZEZULOVÁ, Věra, ed. *Tradicie lidové kultury v kulturním vývoji České republiky: 17. strážnické sympozium, 25.–26. září 2001: sborník příspěvků*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2001, s. 8–16. ISBN 80-86156-41-9.
- 16 Nad deseti lety Ústavu lidové kultury ve Strážnici. *Národopisná revue* 11, 2001, č. 1, s. 51–52.
- 17 Nové projekty UNESCO. *Národopisná revue* 12, 2001, č. 1, s. 62–63.
- 18 Etnografie a koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice. In: *Péče o tradiční lidovou kulturu v České republice: 18. strážnické sympozium, 24.–25. září 2002: sborník příspěvků*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2002, s. 19–22. ISBN 80-86156-51-6.
- 19 Proměny studia lidové kultury a jejího využívání v České republice. In: *Lidová kultura v kulturním vývoji České republiky: úvahy o jejím studiu a využívání*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2002, s. 39–78. ISBN 80-86156-50-8.
- 20 Z historie národopisných slavností na Moravě. *Malovaný kraj* 39, 2003, č. 3, s. 24–25.
- 21 Péče o tradice lidové kultury v České republice. *Slovácko* 46, 2004, s. 349–352.
- 22 Soudobá péče o tradice lidové kultury. *Malovaný kraj* 40, 2004, č. 4, s. 20–21.
- 23 Dědictví učitelských osobností na Slovácku. In: *Národopisný věstník: Bulletin d'ethnologie* 22 (64), 2005, s. 34–39.
- 24 Dědictví učitelských osobností na Slovácku. *Malovaný kraj* 41, 2005, č. 4, s. 26–27, foto.
- 25 Lidová tradice a současnost. *Veřejná správa*, 2005, č. 4, s. 22–23.
- 26 Národopisná expozice ve Zlíně. *Národopisná revue* 15, 2005, č. 2, s. 130–131.
- 27 Tradice není stagnace. *Profit* 16, 2005, č. 51–52, s. 19.

- 28 *Strážnické inspirace: 50 let Národního ústavu lidové kultury ve Strážnici*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2006. 106 s. ISBN 80-86156-76-1.
- 29 *V národním duchu 1895–1925: od národopisné výstavy v Praze k výstavě dekorativních umění v Paříži* [katalog k výstavě]. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2006. 1 list.
- 30 *Etnologie – současnost a terminologické otázky*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2008. 122 s. ISBN 978-80-87261-10-1. (Spolu s Janem Blahůškem).
- 31 *Etnologie a současnost*. (K diskusi o pojmech a jejich kontextech). *Národopisná revue* 18, 2008, č. 1, s. 43–45.
- 32 Poznámky k proměnám etnologického bádání na konci 20. století. In: BLAHŮŠEK, Jan, ed. a JANCÁŘ, Josef, ed. *Etnologie – současnost a terminologické otázky*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2008, s. 40–48. ISBN 978-80-87261-10-1.
- 33 Od národopytu k evropské etnologii. *Národopisný věstník: Bulletin d'ethnologie* 26 (68), 2009, č. 1, s. 9–17.
- 34 *Mravní principy a česká etnologie*. *Národopisná revue*, 2010, č. 3, s. 222–224.
- 35 *Ochránce lidových tradic*. *Malovaný kraj* 46, 2010, č. 5, s. 13.
- 36 *Proměny Slovácka: lidová kultura – od feudálního poddanství k postmodernímu společenství*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2011. 142 s. ISBN 978-80-87261-48-4.
- 37 *Netradiční expozice o tradičních řemeslech*. *Dějiny a současnost* 35, 2013, č. 10, s. 5.
- 38 *Vzpomínka na cyrilometodějské slavnosti na Velehradě*. *Zpravodaj města Uherské Hradiště* 23, 2013, č. 4, s. 10.
- 39 *100 let Slováckého muzea v Uherském Hradišti*. *Malovaný kraj* 50, 2014, č. 3, s. 8–9.
- 40 *Etnografie na Moravě a ve Slezsku v limitech 20. století*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2014. 119 s. ISBN 978-80-87261-92-7.
- 41 *Nad proměnami Slováckého muzea: (Od amatérského spolku k profesionální instituci)*. *Slovácko* 56, 2014, s. 341–348.
- 42 *Nová národopisná expozice Slováckého muzea v Uherském Hradišti*. *Národopisná revue* 24, 2014, č. 3, s. 244–246.
- 43 *60 let Národního ústavu lidové kultury ve Strážnici*. *Malovaný kraj* 52, 2016, č. 5, s. 16–17.
- 44 *Evropská etnologie a český národopis*. *Národopisný věstník: Bulletin d'ethnologie* 33 (75), 2016, č. 2, s. 133–140.
- 45 *80 let od Výstavy Slovácka 1937*. *Malovaný kraj* 53, 2017, č. 3, s. 12–13.

II. Osobnosti

- 46 *Nad nedožitými šedesátinami Josefa Tomše*. *Národopisná revue* 6, 1996, č. 2, s. 110–111.
- 47 *Josef Beneš osmdesátníkem*. *Národopisná revue* 7, 1997, č. 2, s. 82–83.
- 48 *Josef Klvaňa a Slovácko*. *Malovaný kraj* 33, 1997, č. 3, s. 13.
- 49 *Josef Klvaňa, příklad tvůrčího života*. *Národopisná revue* 7, 1997, č. 3–4, s. 144.
- 50 *Vzpomínka na architekta Antonína Kuriala*. *Národopisná revue* 7, 1997, č. 2, s. 83–84.
- 51 *Za Otakarem Máčelem: (25. 8. 1920 – 24. 6. 1997)*. *Národopisná revue* 8, 1998, č. 1, s. 43.
- 52 *Odešel PhDr. Vilém Jůza*. *Slovácké noviny*, 25. 3. 1998, roč. 8, č. 12, s. 23.
- 53 *Primáš a výtvarník Jaroslav V. Staněk*. *Slovácké noviny*, 17. 2. 1999, roč. 9, č. 7, s. 13.
- 54 *Za Janou Vignatiovou*. *Slovácké noviny*, 15. 9. 1999, roč. 9, č. 37, s. 13.
- 55 *Pětasedmdesátník Zdeněk Mišurec*. *Národopisná revue* 37, 2000, č. 3–4, s. 112–113.
- 56 *Život s folklorem*. *Malovaný kraj* 36, 2000, č. 6, s. 25. (O J. Kristovi.)
- 57 *Blahopřání Richardu Jeřábkoví: (14. 5. 1931)*. *Národopisná revue* 11, 2001, č. 2, s. 114.
- 58 *Karel Pavlišťík, člověk a občan: a Strážnice...* *Acta musealia*, 2001, č. 2, s. 23–24.
- 59 *Hrajte, že mně hrajte...: Josefu Benešovi k pětasedmdesátinám*. *Národopisná revue* 39, 2002, č. 2, s. 98.
- 60 *Z Brna na Slovácko a zpět*. *Malovaný kraj* 38, 2002, č. 4, s. 26. (O J. M. Kristovi.)
- 61 *Nad devadesátinami Ludvíka Kunze*. *Slovácko* 46, 2004, s. 93.
- 62 *Za Josefem Benešem: 1. 3. 1917 – 2. 10. 2005*. *Národopisná revue* 15, 2005, č. 4, s. 241.
- 63 *Richard Jeřábek (14. 5. 1931 – 14. 10. 2006)*. *Národopisná revue* 16, 2006, č. 4, s. 236–237.
- 64 *Antonín Václavík a Slovácko*. *Malovaný kraj* 45, 2009, č. 6, s. 15.
- 65 *Václav Frolec – inspirativní osobnost české etnologie: k jeho nedožitým 75. narozeninám*. *Národopisná revue* 19, 2009, č. 3, s. 198–199.
- 66 *Jak etnograf k šedesátce přišel: blahopřání Janu Kristovi k životnímu jubileu*. *Národopisný věstník: bulletin d'ethnologie* 27 (69), 2010, č. 1–2, s. 59–68.
- 67 *Blahopřání k osmdesátinám Bedřichu Čerešňákovi*. *Slovácko* 53, 2011, s. 317–318.
- 68 *Nad nedožitými osmdesátinami Richarda Jeřábka*. *Národopisná revue* 48, 2011, č. 2, s. 142–143.

69. Osmdesátka Karla Pavlišťíka. *Slovácko* 53, 2011, s. 140–142.
70. Osmdesátník Karel Pavlišťík. *Národopisná revue* 21, 2011, č. 1, s. 63–64, portrét.
71. Za Miloslavem Petruskem (1936–2012). *Národopisná revue* 22, 2012, č. 3, s. 222.
72. Nad nedožitými osmdesátníky Václava Frolce. *Národopisná revue* 24, 2014, č. 3, s. 240–241.
73. Nestor moravské národopisné muzeologie: (k nedožitým 100. narozeninám Ludvíka Kunze). *Národopisná revue* 24, 2014, č. 3, s. 238–239.
74. Nezapomenutelný PhDr. Jan Souček (16. 9. 1946 – 13. 2. 2014). *Museum vivum: sborník Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm*, 2014–2015, roč. 10, s. 175–176, portrét.
75. Vzpomínka na Josefa Beneše. *Národopisná revue* 27, 2017, č. 1, s. 80.
76. Vzpomínka na etnografa Václava Frolce. *Malovaný kraj* 54, 2018, č. 2, s. 17.
77. Za Bedřichem Čerešňákem. *Slovácko* 60, 2018, s. 231.
78. Za prof. PhDr. Bedřichem Čerešňákem. *Malovaný kraj* 54, 2018, č. 4, s. 9.
79. Za Karlem Pavlišťíkem. *Národopisná revue* 29, 2019, č. 1, s. 83–88. (Spolu s Lucií Uhlíkovou, Janem Kristem, Zuzanou Malcovou a Jurajem Hamarem).

III. Lidová kultura hmotná

80. Vlnák jako dokument. *Malovaný kraj* 32, 1996, č. 3, s. 45.
81. *Lidová keramika. část 1.: skripta ke stejnojmenné videokazetě*. 1. vyd. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1997. 59 s.: obr + DVD. (Lidová řemesla a lidová umělecká výroba v České republice). ISBN 80-86156-10-9. ISBN 80-86156-09-5.
82. *Pletiva. část 1.: skripta ke stejnojmenné videokazetě*. 1. vyd. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1998. 63 s.: obr + DVD. (Lidová řemesla a lidová umělecká výroba v České republice). ISBN 80-86156-12-5. ISBN 80-86156-09-5.
83. *Práce ze dřeva. část 2.: skripta ke stejnojmenné videokazetě*. 1. vyd. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1998. 46 s.: obr + DVD. (Lidová řemesla a lidová umělecká výroba v České republice). ISBN 80-86156-18-4. ISBN 80-86156-09-5.
84. Rukodělná výrobní tradice a současnost. *Umění a řemesla* 39, 1998, č. 4, s. 71.
85. Rukodělná výroba jako součást národního kulturního dědictví. In: *Lidová kultura v kulturním vývoji České republiky (1918–1998): 15. strážnické sympozium, 14.–15. září 1999 ve Strážnici: sborník příspěvků*. Ve Strážnici: Ústav lidové kultury, 1999, s. 7–12. ISBN 80-86156-30-3.
86. Tradice a současnost lidové rukodělné práce v České republice. *Národopisná revue* 9, 1999, č. 3, s. 123–128.
87. Zaměstnání a obživa. In: JANČÁŘ, Josef a kol. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury; Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2000, s. 30–78. (Vlastivěda moravská. Země a lid. Nová řada; sv. 10). ISBN 80-7275-005-4 (MVS). ISBN 80-86156-31-1 (ÚLK).
88. Lidoví řemeslníci jako profesní skupina nositelů tradic. *Národopisná revue* 11, 2001, č. 3, s. 161–162.
89. Novodobá výroba lidových krojů. *Národopisná revue* 11, 2001, č. 1, s. 29–32.
90. Podomácká výroba na Vsetínsku. In: NEKUDA, Vladimír, ed. *Okres Vsetín: Rožnovsko – Valašskomeziříčsko – Vsetínsko*. Vyd. 1. Valašské Meziříčí: Hvězdárna Valašské Meziříčí, 2002, s. 371–382. Vlastivěda moravská. Řada topografická; sv. 68. ISBN 80-7275-024-0.
91. *Pletiva II. část 2.: doprovodná publikace ke stejnojmenné videokazetě*. 1. vyd. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2003. 36 s.: obr. + videokazeta. (Lidová řemesla a lidová umělecká výroba v České republice; I. řada, díl II.). ISBN 80-86156-60-5.
92. *Lidová keramika I. část 3.: doprovodná publikace ke stejnojmenné videokazetě*. 1. vyd. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2004. 35 s.: obr. + videokazeta. (Lidová řemesla a lidová umělecká výroba v České republice; I. řada, díl I.). ISBN 80-86156-69-9.
93. Lidová řemesla a lidová umělecká výroba v České republice. *Český lid* 91, 2004, č. 2, s. 205–219.
94. Péče o lidová řemesla v České republice. *Národopisný věstník* 21, 2004, s. 22–29.
95. Současné formy péče o lidová řemesla v České republice. *Národopisná revue* 14, 2004, č. 1, s. 60–63, foto.
96. Cena Vladimíra Boučka za uchování a rozvoj lidové umělecké výroby. *Zpravodaj města Uherské Hradiště*, 2005, č. 6, s. 26.
97. *Lidová umělecká výroba v České republice: Slovácké muzeum v Uherském Hradišti 28. 4. – 11. 9. 2005: [katalog k výstavě]*. V Uherském Hradišti: Slovácké muzeum, 2005. 20 s. ISBN 80-86185-43-5. (Spolu s R. Habartovou).

98. Zvelebování řemesel: tradice lidové a umělecké výroby v českých zemích. *Dějiny a současnost* 27, 2005, č. 9, s. 22–23.
99. Proměny prezentace lidové kultury v národopisných muzeích v přírodě. *Museum vivum: sborník Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm*, 2006, roč. 2, s. 15–20.
100. *Textilní techniky IV: doprovodná publikace ke stejnojmennému filmovému dokumentu*. 1. vydání. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2006. 47 s. + DVD. ISBN 80-86156-09-5.
101. Vývoj péče o lidová řemesla. *Národopisná revue* 17, 2007, č. 2, s. 75–79.
102. Dokumentace ústředí lidové umělecké výroby a její pokračování. *Národopisná revue* 18, 2008, č. 3, s. 159–163.
103. Lidová umělecká výbora. In: LOMNICKÁ, Amália et al. *Tvůrčí dialogy v tradici přes hranici: projekt cezhraničnej spolupráce medzi ČR a SR*. 1. vydání. Kunovice: Občanské sdružení „Kunovjan“, 2012, s. 96–99. ISBN 978-80-903743-6-2. (Spolu s R. Habartovou.)
104. Obnovovaná tradice. *Zpravodaj města Uherské Hradiště* 26, 2016, č. 8, s. 11.
105. Tradice a perspektivy lidové rukodělné výroby na Moravě. *Museum vivum: časopis českých muzeí v přírodě* 11, 2016, s. 34–38.
106. Živnosti a slavné c. k. okresní hejtmanství. *Malovaný kraj* 52, 2016, č. 1, s. 20–21.
- IV. Folklorismus**
107. Čtvrtstoletí Kašavy. *Národopisná revue* 6, 1996, č. 4, s. 220–221.
108. Hornácké slavnosti. *Národopisná revue* 6, 1996, č. 4, s. 194.
109. Folklorní Pražské jaro 1997. *Národopisná revue* 7, 1997, č. 3–4, s. 161–163.
110. Hradištské jarmaky. *Národopisná revue* 7, 1997, č. 3–4, s. 166.
111. Hradištské jarmaky. *Slovácké noviny*, 30. 4. 1997, roč. 7, č. 18, s. 14.
112. Masopust 1997 v Kyjově. *Národopisná revue* 7, 1997, č. 3–4, s. 158–159.
113. Straňanský festival 1997. *Národopisná revue* 7, 1997, č. 3–4, s. 158.
114. Týden beskydské kultury v Polsku 1996. *Národopisná revue* 7, 1997, č. 1, s. 47–48.
115. Uherskohradištský festival nástrojů lidové hudby. *Národopisná revue* 7, 1997, č. 2, s. 85–86.
116. Nad osmým ročníkem festivalu hudebních nástrojů v Uherském Hradišti. *Národopisná revue* 8, 1998, č. 4, s. 261–263.
117. Ohlédnutí za festivalem hudebních nástrojů v Uherském Hradišti. *Národopisná revue* 8, 1998, č. 1, s. 41.
118. Perspektivy MFF Strážnice. *Národopisná revue* 8, 1998, č. 1, s. 38.
119. U nás na Náchodsku 1998. *Národopisná revue* 8, 1998, č. 3, s. 193–195.
120. Hradišťan na konci 2. tisíciletí. *Slovácké noviny*, 12. 5. 1999, roč. 9, č. 19, s. 13.
121. Chodská hyjta v Domažlicích. *Národopisná revue* 9, 1999, č. 4, s. 244–245.
122. Šumperský mezinárodní folklorní festival. *Národopisná revue* 10, 2000, č. 3–4, s. 128.
123. XXXI. Slezské dny v Dolní Lomné. *Národopisná revue* 10, 2000, č. 3–4, s. 129–130.
124. Pořadem od Brodu k Brodu vrcholí oslavy 50. výročí Olšavy. *Dobry den s Kurýrem*, 29. 10. 2001, roč. 4, č. 44, s. 9.
125. Vracím se k padesátinám souboru Olšava. *Slovácké noviny*, 14. 11. 2001, roč. 11, č. 46, s. 13.
126. Holašovice 2002. *Národopisná revue* 12, 2002, č. 3, s. 179–180.
127. Dokonalost prostého života: lidová kultura, folklor a folklorismus. *Dějiny a současnost* 26, 2004, č. 6, s. 27–31.
127. Rapport Synthétique sur l'application de la Recommandation sur la sauvegarde de la culture traditionnelle et populaire. In: *Séminaire des pays de l'Europe centrale et orientale sur l'application de la Recommandation de l'UNESCO sur la sauvegarde de la culture traditionnelle et populaire 19–23 juin 1995*. Strážnice: Ústav lidové kultury ve Strážnici, 1995, s. 8–17.
129. XIII. mezinárodní festival hudebních nástrojů lidových muzik. *Národopisná revue* 14, 2004, č. 1, s. 55–56.
130. Folklor ve skanzenech. *Národopisná revue* 15, 2005, č. 4, s. 242.
131. Písni a tancem. *Národopisná revue* 15, 2005, č. 4, s. 248–250.
132. Strakonice 2004. *Národopisná revue* 15, 2005, č. 1, s. 68–69.
133. Šedesát let Mezinárodního folklorního festivalu ve Strážnici. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2005. 102 s. ISBN 80-86156-71-0.
134. Festivalový a souborový folklorismus jakou součástí masové kultury. In: *Současný folklorismus a prezentace folkloru: sborník příspěvků z 22. strážnického symposia konaného ve dnech 13.–14. září 2006*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2006, s. 61–64. ISBN 80-86156-86-9.

135. Folklorismus jako součást masové kultury. *Veřejná správa* 17, 2006, č. 51–52. *Furiant* [příloha], s. 10–11.
136. Drobtý místních dějin: o folkloru, folklorismu a identitě. *Dějiny a současnost* 29, 2007, č. 10, s. 18–20.
137. *Národopisné slavnosti a folklorní festivaly v České republice: pořádané při návštěvě pana presidenta republiky Dr. E. Beneše a milostivé paní Hany Benešové na Výstavě Slováků 1937 v Uherském Hradišti*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007. 181 s.
138. Folklorismus a soudobá kultura. *Malovaný kraj* 44, 2008, č. 1, s. 16–17.
139. Josef Jančář: Folklor narušuje nynější monokulturu. *Okno do kraje: magazín o životě a dění ve Zlínském kraji* 5, 2009, č. 1, s. 10.
140. Kořeny folklorismu a jeho současný význam. *Národopisná revue* 20, 2010, č. 2, s. 122–126.
141. Soláň 2010. *Národopisná revue* 20, 2010, č. 4, s. 305–306.
142. Folklor a folklorismus: tradice lidové kultury a ideologie. *Dějiny a současnost* 33, 2011, č. 8, s. 20–22.
143. Folklor a folkloristé, národopis a národopisci. *Malovaný kraj* 48, 2012, č. 1, s. 20.
144. Folklor a folklorismus. *Malovaný kraj* 50, 2014, č. 1, s. 14–15.
145. Institucionalizace folklorismu v českých zemích. *Národopisná revue* 25, 2015, č. 4, s. 273–277.
146. Český a slovenský CIOFF: vzpomínka k 100. výročí vzniku Československé republiky. *Národopisná revue* 28, 2018, č. 3, s. 236–237.
147. Z historie Slováckých krůžků. *Malovaný kraj* 55, 2019, č. 2, s. 18–19.
148. Objevování Slováků. *Malovaný kraj* 56, 2020, č. 5, s. 12–13.
154. *Suchovské lidové písně: faksimile rukopisného zpěvníku*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2001. 129 s. ISBN 80-86156-40-0. (Autor ediční poznámky.)
155. *Královské město Uherské Hradiště: obnova historického jádra 1990–2000*. 1. vyd. Uherské Hradiště: Nadace pro obnovu městské památkové zóny, 2002. 202 s. (Spolu s P. Titzem a A. Holým.)
156. Nadace pro obnovu městské památkové zóny. *Zpravodaj města Uherské Hradiště*, 2003, Leden, s. 4.
157. *Rohatec: minulost a současnost obce*. Rohatec: Obecní úřad, 2003. 208 s. ISBN 80-238-9846-9.
158. Kapitola o zdravotnictví na Slovácku: 80 let Zemské nemocnice v Uherském Hradišti. *Malovaný kraj* 40, 2004, č. 3, s. 6–7.
159. Dědictví učitelských osobností na Slovácku. *Malovaný kraj* 41, 2005, č. 4, s. 26–27.
160. Dědictví učitelských osobností na Slovácku. *Národopisný věstník: bulletin dějinnologie* 22 (64), 2005, s. 34–39.
161. Kořeny divadla v Uherském Hradišti. In: LOŽKOVÁ, Hana et al. *Slovácké divadlo Uherské Hradiště 1995–2005*. Uherské Hradiště: Slovácké divadlo, 2005, s. 6–7. ISBN 80-239-9282-1.
162. *U nás v Lipově*. Lipov: Obecní úřad Lipov, 2008. 244 s. ISBN 978-80-254-1421-7.
163. *Uherskohradištská nemocnice: její vznik a proměny*. Uherské Hradiště: Uherskohradištská nemocnice a.s., 2009. 143 s. ISBN 978-80-254-4198-5.
164. Vzpomínka na výročí uherskohradištského Sokola. *Zpravodaj města Uherské Hradiště* 22, 2012, č. 6, s. 21.
165. Velehradský klášter v proměnách času. *Malovaný kraj* 49, 2013, č. 3, s. 12–13.

V. Vlastivěda

149. Drobní strádatelé zaplatí nejen likvidací památky. *Slovácké noviny*, 10. 12. 1997, roč. 7, č. 50, s. 3.
150. Lodní přístav v Uh. Hradišti. *Slovácké noviny*, 23. 4. 1997, roč. 7, č. 17, př. 3.
151. Památník našich nejslavnějších cestovatelů. *Národopisná revue* 7, 1997, č. 2, s. 98–99. (Expozice z cest Jiřího Hanzelky a Miroslava Zikmunda ve Zlíně.)
152. Počátky vzniku uherskohradištské nemocnice. *Slovácké noviny*, 6. 8. 1997, roč. 7, č. 32, s. 13.
153. Moravské Kopanice. *Bílé Karpaty* 4, 1999, č. 2, s. 13.

VI. Recenze a zprávy

166. Výstava Slováků 1937: (Na okraj jejího šedesátého výročí). *Slovácko* 39, 1997, s. 155–157.
167. R. F. Murphy: Úvod do kulturní a so-cialní antropologie. *Národopisná revue* 9, 1999, č. 2, s. 107–108.
168. C. Geertz: Interpretace kultury. *Národopisná revue* 10, 2000, č. 3–4, s. 130–131.
169. M. Mauss: Esej o daru, podobě a důvodech směny v archaických společnostech. *Národopisná revue* 10, 2000, č. 1–2, s. 53.
170. --- a Strážnice. In: *Acta musealia: Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně: články a studie, musealia, personalia* 1, 2001, č. 2, s. 23–24.

171. Acta Musealia. *Národopisná revue* 11, 2001, č. 2, s. 130–131.
172. L. Holý: Malý český člověk a skvělý český národ. *Národopisná revue* 11, 2001, č. 4, s. 224.
173. V. Štajnoch: Panna Maria divotvůrkyně. Nauka o Panně Marii, mariánská ikonografie, mariánská poutní místa. *Národopisná revue* 11, 2001, č. 2, s. 124–125.
174. A. Vondrušková: Drátenictví. *Národopisná revue* 12, 2002, č. 4, s. 238–239.
175. Acta Musealia 2001/2. *Národopisná revue* 12, 2002, č. 1, s. 57.
176. Acta Musealia – suplementa 2003. Muzeum a škola. *Národopisná revue* 13, 2003, č. 4, s. 243–244.
177. Autentické svědectví o lidové písni v druhé polovině 19. století. *Acta musealia: Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně: články a studie, musealia, personalia* 3, 2003, č. 1, s. 95.
178. Acta Musealia 3, 2003/41. *Národopisná revue* 14, 2004, č. 3, s. 186–187.
179. Berounské a kunštátské hrnčířské trhy 2004. *Národopisná revue* 14, 2004, č. 4, s. 235–236.
180. Domácká a řemeslná výroba – tradice a současnost. *Národopisná revue* 14, 2004, č. 4, s. 231–232.
181. Dřevo, proutí, sláma v tradiční rukodělné výrobě – nová etnografická expozice zlínského muzea. *Acta musealia Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně: články a studie, musealia, personalia* 4, 2004, č. 1, s. 167–168.
182. I. Frolec: Kovářství. *Národopisná revue* 14, 2004, č. 2, s. 116.
183. J. Jilík: Rebelové proti všednosti. *Národopisná revue* 14, 2004, č. 1, s. 60.
184. Sociologický časopis 40, 2004, č. 1. a 2. *Národopisná revue* 14, 2004, č. 4, s. 245.
185. Zapomenuté uherskohradištské folklorní festivaly. *Malovaný kraj* 40, 2004, č. 4, s. 14–15.
186. A. Vondrušková – I. Prošková: Krajkářství. *Národopisná revue* 15, 2005, č. 3, s. 200–201.
187. D. Luther – P. Salner (ed.): Menšiny v meste. *Národopisná revue* 15, 2005, č. 4, s. 252–253.
188. Ediční aktivity Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně. *Národopisná revue* 15, 2005, č. 4, s. 258–259.
189. Folklorismy v českém výtvarném umění XX. století. *Prostor Zlín*, 2005, č. 1, s. 14–16.
190. Galerie lidových řemeslníků v Chanovicích. *Národopisná revue* 15, 2005, č. 4, s. 259–260.
191. J. Hanzal: Cikáni na Moravě v 15.–18. století. Dějiny etnika na okrajích společnosti. *Národopisná revue* 15, 2005, č. 1, s. 71.
192. J. Jeroným: C. Höschl – Kde bydlí lidské duše. *Národopisná revue* 15, 2005, č. 2, s. 134–135.
193. J. Jilík: Žitkovské bohyně. Po stopách lidové magie v Bílých Karpatech. *Národopisná revue* 15, 2005, č. 4, s. 257–258.
194. L. Brázdilová: Etnografie vyškovského jazykového ostrova. *Národopisná revue* 15, 2005, č. 3, s. 202.
195. Moravské výšivky v Anglii. *Národopisná revue* 15, 2005, č. 2, s. 130–131.
196. Acta musealia 5, 2005, č. 1–2. *Národopisná revue* 16, 2006, č. 4, s. 248–249.
197. Musaion. *Národopisná revue* 16, 2006, č. 1, s. 60–61.
198. Z. Jirový: Osvětou k svobodě. *Národopisná revue* 16, 2006, č. 3, s. 186–187.
199. Acta Musealia Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně. Suplementa 2006/1. Sborník příspěvků z konference František Bartoš jazykovědec, pedagog, etnograf. *Národopisná revue* 17, 2007, č. 2, s. 126.
200. Nezapomenutá krása. Kroje a zvyky Kunovic. *Národopisná revue* 17, 2007, č. 1, s. 69.
201. A. Křížová – M. Válka (eds.): Středověké a novověké zdroje tradiční kultury. *Národopisná revue* 18, 2008, č. 2, s. 117–118.
202. Acta musealia Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 6, 2006, č. 1–2. *Národopisná revue* 18, 2008, č. 3, s. 179–180.
203. M. Pavlicová: Lidová kultura a její historicko-společenské reflexe. *Národopisná revue* 18, 2008, č. 2, s. 118–119.
204. Ohlédnutí za padesáti ročníky sborníku Slovácko. *Slovácko* 50, 2008, s. 7–10.
205. P. Burke: Lidová kultura v raně novověké Evropě. *Národopisná revue* 18, 2008, č. 1, s. 50–51.
206. R. Habartová: Lidoví malíři rodu Hánů z Blatnice pod svatým Antonínkem. *Národopisná revue* 18, 2008, č. 3, s. 175–177.
207. Sociologický časopis 43, 2007, č. 1. *Národopisná revue* 18, 2008, č. 4, s. 252–253.
208. Živé dílo Františka Bartoše. *Národopisná revue* 18, 2008, č. 3, s. 182–183.
209. Acta Musealia Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně 7, 2007, č. 1–2. *Národopisná revue* 19, 2009, č. 2, s. 139.
210. J. Jilík: Záhadná jízda králů. *Národopisná revue* 19, 2009, č. 2, s. 136–137.
211. Acta Musealia Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně 8, 2008, č. 1–2. *Národopisná revue* 20, 2010, č. 2, s. 147–148.

212. D. Drápala – V. Michalička: Zručnost, um a dovednosti lidí na horách. *Národopisná revue* 20, 2010, č. 4, s. 310.
213. Folklor České republiky. *Národopisná revue* 20, 2010, č. 3, s. 235.
214. Ratiškovice. Minulostí slovácké obce. *Slovácko* 52, 2010, s. 270–272.
215. Acta musealia Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 9, 2009, č. 1–2. *Národopisná revue* 21, 2011, č. 2, s. 154–155.
216. M. Válka: Sociokulturní proměny vesnice. Moravský venkov na prahu třetího tisíciletí. *Národopisná revue* 22, 2012, č. 2, s. 152–153.
217. Richard Jeřábek: Lidová výtvarná kultura: dvacet dva příspěvků k teorii, metodologii, ikonografii a komparatistice. *Slovácko* 54, 2012, s. 131–132.
218. Peter Slavkovský: Slovenská etnografia. *Národopisná revue* 23, 2013, č. 4, s. 302–303.
219. Jarmila Pechová (ed.): Lidová kultura v muzeu. Sbírký Etnografického ústavu Moravského zemského muzea v Brně. *Národopisná revue* 24, 2014, č. 2, s. 160–161.
220. František Bahenský et al.: Velké dějiny země Koruny české. Tematická řada, sv. 4. Lidová kultura. *Národopisná revue* 25, 2015, č. 3, s. 351–352.
221. Olga Danglová, Modrotlač na Slovensku. Blueprint in Slovakia. *Český lid* 103, 2016, č. 2, s. 300–301.
222. Roman Doušek – Daniel Drápala (eds.): Časové a prostorové souvislosti tradiční lidové kultury na Moravě. *Národopisná revue* 26, 2016, č. 2, s. 166–168.
223. Výstavy k 125. výročí narození Antonína Václavíka. *Národopisná revue* 26, 2016, č. 3, s. 246–247.
224. Miroslav Válka a kol.: Od národopisu k evropské etnologii. 70 let Ústavu evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. *Národopisná revue* 27, 2017, č. 3, s. 276–278.
225. Vlastivěda moravská, Nová řada Země a lid, Sv. 1–13. *Národopisná revue* 30, 2020, č. 2, s. 184–186.
228. PAVLIŠTÍK, Karel. Blahopřání k pětasedmdesátinám PhDr. Josefovi Jančářovi, CSc. *Acta musealia Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně*, 2006, č. 1–2, s. 113–116.
229. Cena města Uherské Hradiště. *Zpravodaj města Uherské Hradiště*, 2009, č. 8, s. 7.
230. KAPINUS, Oleg. Cenu města obdržel etnograf a vědecký pracovník Josef Jančář. *Slovácký deník*, 24. 6. 2009, č. 146, s. 2.
231. POTYKA, Miroslav. Dnes představujeme Josefa Jančáře. *Slovácký deník, příloha Slovácké noviny*, 11. 2. 2009, č. 35, s. 4.
232. PAVLIŠTÍK, Karel. Cena města Uherského Hradiště udělena Josefu Jančářovi. *Acta musealia Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně* 10, 2010, č. 1–2, s. 68–69.
233. HABARTOVÁ, Romana. Nestárnoucí nestor Josef Jančář. *Slovácko* 53, 2011, s. 137–140.
234. JILÍK, Jiří. Josef Jančář osmdesátiletý. *Malovaný kraj* 47, 2011, č. 6, s. 13.
235. KRIST, Jan. Rozhovor s jubilantem Josefem Jančářem. *Národopisná revue* 21, 2011, č. 2, s. 137–138.
236. KUBIČEK, Jaromír. K osmdesátinám Josefa Jančáře. *Vlastivědný věstník moravský* 63, 2011, č. 1, s. 90–91.
237. PAVLIŠTÍK, Karel. K osmdesátinám Josefa Jančáře. *Národopisná revue* 21, 2011, č. 2, s. 139.
238. POTYKA, Miroslav. K jubileu Josefa Jančáře. *Slovácký deník, příloha Slovácké noviny*, 15. 6. 2011, č. 140, př. 8.
239. Rozhovor s jubilantem Josefem Jančářem. *Národopisná revue* 21, 2011, č. 2, s. 137–138.
240. HABARTOVÁ, Romana. Setkání hejtmana Zlínského kraje s osobnostmi folkloru. *Malovaný kraj* 52, 2016, č. 4, s. 15.
241. Od tkalcovského stavu do čela NÚLK: rozhovor s jubilantem Josefem Jančářem. *Národopisná revue* 26, 2016, č. 2, s. 147–151. (Spolu s Lucíí Uhlíkovou.)
242. PhDr. Josef Jančář, CSc. In: HLAVÁČEK, Jiří, ed. a BORTLOVÁ, Hana, ed. *Mezi státním plánem a badatelskou svobodou: československá etnografie a folkloristika ve vzpomínkách pamětníků*. Vydání první. Praha: Academia, 2018, s. 71–85. Paměť; sv. 101. ISBN 978-80-200-2859-4.

VII. Biografie

226. MAGULOVÁ, Iva. Blahopřání PhDr. Josefu Jančářovi, CSc. *Národopisný věstník* 23, 2005, sv. 65, s. 121–123.
227. KRIST, Jan. Josef Jančář pětasedmdesátníkem. *Národopisná revue* 16, 2006, č. 2, s. 119–120.

Výběrovou bibliografii sestavila
Iveta Mátlová

Výstava „Když ruce pracují srdcem“. Mistři tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje a Nositelé tradice lidových řemesel ze Zlínského kraje

Autoři: Mgr. Petr Číhal, Mgr. Marta Kondrová, Slovákcké muzeum v Uherském Hradišti
25. 5. 2020 – 3. 1. 2021

„Když ruce pracují srdcem, mohou proměnit beztvárovou surovinu ve výjimečné dílo.“ Motto výstavy zaměřené na tvůrce v oboru rukodělných technologií dokonale vystihuje skutečnost, že tradičním řemeslem se dnes v podstatě nelze zabývat bez pozitivního vztahu výrobce ke své práci, k materiálu, z něhož tvoří, k tradicím a lidové kultuře. Bez nadsázky lze říct, že tyto vlastnosti jsou pojátkem mezi všemi osobnostmi, které se na výstavě představují a které jsou jinak dosti rozdílné věkem, vzděláním, povoláním i svými osudy.

Výstava, kterou připravili pracovníci Slovákckého muzea v Uherském Hradišti, si vytkla za cíl přiblížit návštěvníkům tradiční rukodělné technologie a výrobce, kteří se jimi zabývají na území Zlínského kraje. Jed-

ná se o čtyřicet tvůrců, odborníků ve svém oboru, jež v minulých letech obdrželi ocenění „Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje“. Část z nich jsou také laureáty titulu „Nositel tradice lidových řemesel“. Jedná se o prestižní ocenění, kterými jsou vyznamenáváni výrobci, jež na vysoké technické úrovni ovládají jedinečné a zánikem ohrožené technologie lidové výroby a současně s jejich uchováním se aktivně podílejí na propagaci a předávání výrobních postupů svým žákům a následovníkům. Titul Nositel tradice lidových řemesel je na celostátní úrovni udělován ministrem kultury ČR už od roku 2001, cena Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje má působnost krajskou a uděluje se od roku 2012. Je třeba podotknout, že z 84 Nositelů tradice lidových řemesel jich 31 pochází právě ze Zlínského kraje, což je v porovnání s ostatními kraji číslo úctyhodné.

Autoři výstavu rozčlenili do devíti segmentů charakterizovaných materiály, s nimiž tvůrce pracují. Patří mezi ně původní suroviny, jako jsou dřevo, kov, kámen, hlína, přírodní pletiva, kůže, perleť, sklo a textil. Zvláštní kategorii představovali výrobci

hudebních nástrojů a tvůrci zabývající se hotovením drobných zvykoslovných a dekorativních předmětů převážně z těsta a vajec, jedná se např. o vizovické pečivo, kraslice, vánoční ozdoby apod. Každé osobnosti byl věnován samostatný textový a obrazový panel a prostor pro skupinu výrobků představující jeho činnost. Vzhledem ke skutečnosti, že na výstavě bylo prezentováno více než 500 předmětů, měli návštěvníci možnost udělat si dostatečnou představu o sortimentu, vysoké kvalitě i estetické hodnotě výrobků jednotlivých tvůrců. Značná část exponátů přitom byla instalována volně, mimo vitríny, což autorům výstavy umožnilo vytvářet vizuálně atraktivní kompozice předmětů a celou expozici tak oživit. Zajímavým prvkem byla zvuková kulisa výstavy, kterou tvořily charakteristické zvuky doprovázející vybrané výrobní činnosti. Návštěvníkům byly k dispozici také dva audiovizuální panely s filmovými medailony tvůrců. Velkou škodou je, že s ohledem na epidemiologickou situaci nebylo možné realizovat plánované doprovodné programy k výstavě, v rám-

ci kterých měli účinkovat vybraní výrobci, což by celou prezentaci výrazně obohatilo o další, veskrze autentický rozměr.

Lidová řemesla a rukodělné technologie patří k jedněm z nejcennějších prvků naší národní kulturní identity a každý počin přispívající k jejich popularizaci je zároveň přispěvkem k jejich uchování pro další generace. Proto patří Slováckému muzeu dík za realizaci této výstavy, která zajisté napomohla k informovanosti veřejnosti o fenoménu současné rukodělné výroby a jejich nositelích.

Petra Hrbáčová

Zlínský kraj v lidové písni I. Okres Uherské Hradiště

Zlínský kraj v lidové písni II. Okres Zlín.
Sestavili a redakčně připravili: Lucie Uhlíková, Petr Číhal a Jan Káčer. Zlín 2019, 2020.

V dnešní době je k dispozici řada nahrávek lidových písní na různých nosičích, které mohou sloužit k poznání písní mnoha regionů. Po útlumu ve vydávání tištěných edicí v šedesátých až osmdesátých letech 20. století se však znovu vydávají písně také tiskem. Děje se tak v soulase s vyjádřením Leoše Janáčka, který přirovnával zápisy v archivech k popelnicím, kde písně nemohou sloužit žádnému účelu. Zvukové záznamy spíše odpovídají současnosti a jejich výroba je možná jednodušší, nicméně písemná podoba má stále své místo v životě současného člověka, který svůj zájem věnuje hudebně folklorním projevům. Díky vstřícnému vztahu správních orgánů Zlínského kraje k této části hudební kultury vyvstal projekt, který si vytkl za cíl zpřístupnit veřejnosti nepublikované, méně známé i neznámé písně z lokalit spadajících do tohoto kraje. V roce 2019 vzešel podnět a hned v závěru roku vyšel první díl plánované edice s písněmi z okresu Uherské Hradiště. O rok později byl vydán svazek písní z okresu Zlín, následovat bude okres Vsetín a Kroměříž. Edice zahrnuje materiál ze tří národopisných oblastí, ze Slovácka, Valašska a Hané, včetně přechodných oblastí. Písně z těchto regionů jsou početné a zpívají se v různých částech českých zemí. Nicméně jejich znalost je v podstatě hodně omezená. Do širšího povědomí pronikly zpravidla ty, které si vybraly pro svá vystoupení folklorní soubory a které byly zařazeny do nemnohých relací v médiích. K většímu rozšíření dalšího materiálu do jisté míry brání samotní konzumenti, kteří ovlivňují zařazení určitých písní do vystoupení zpěváků. Vyžadují písně generacemi vnímané jako oblíbené a typické, zpívané v soukromí i ve společnosti, anebo žijící jako součást latentního písňového repertoáru. Změnit tuto omezu-

jící situaci v aktivním zpěvu lze vydáváním dalších tištěných materiálů, v nichž si mohou zájemci sami vybírat přírůstky do svého zpěvního fondu, anebo si je vyslechnout v podání jiných zpěváků. Takový je taky cíl zmíněného projektu. Přes technické vymoženosti současné doby zůstává tištěná píseň jedním z důležitých zdrojů k uchování a dalšímu šíření folklorních projevů. Práce na projektu *Zlínský kraj v lidové písni* se ujali odborníci – etnomuzikologové s praktickými zkušenostmi a se znalostí problémů ediční práce. Svou práci odvedli na dobré úrovni, rychle, odborně a zasvěceně.

Vydávat písně tiskem je možné různými způsoby a každý ediční počin může přinést nové problémy. Po souborných edicích z 19. století, obsahujících písně jednoho národa, přišly ke slovu regionální edice, ve druhé polovině minulého století i písně z jedné lokality nebo repertoár jednoho zpěváka. Kromě toho vycházely v menší míře zpěvníky určené podobně jako předkládané sborníky k tomu, aby poskytly písně pro zpěvní praxi. Někdy opakovaně obsahovaly oblíbené a esteticky cenné výtvary, někdy i písně méně známé, určené pro všední den i pro prezentaci před publikem. Na rozdíl od edicí, které se soustřeďují na určitý region, v recenzovaných zpěvnících je vymezení prostoru, odkud písně pocházejí, jiného rázu – jsou vybrány podle toho, zda jsou součástí Zlínského kraje. Nejde o neobvyklý postup. Tímto způsobem byly publikované např. písně z okresů Brno-město a Brno-venkov (1995, 2020). Snahou bylo rovněž neopakovat často zpívané skladby a dále vyhnout se estetizujícímu pohledu při výběru. Většina písní pochází z rukopisných písňových fondů oddělení paměťových studií Etnologického ústavu Akademie věd České republiky v Brně. Byly zapsány v první polovině 20. století, část ještě na konci století předchozího. Drobné doplňky poskytly sbírky Františka Sušila z poloviny 19. století a sběratelů Valeše Lísy, Jana Nepomuka Poláška a Arnošta Kubeší vydané v první polovině 20. století.

Přes vysloveně praktický cíl edice splňují jednotlivé svazky nároky kladené na kritické zhodnocení rukopisných pramenů. Kompletní záznamy (text a nápěv) obsahují informace o místě zápisu, v závěru je připojena úplná pasportizace, tj. incipit písně, její číslo v edici, sběratel, rok zápisu a pramen. Další údaje informují o funkci a obsahu, což poslouží jako pomůcka při využívání písní ke konkrétním účelům. Rejstřík lokalit, v nichž byly písně zapsány, dokládá uvědomělou snahu editorů představit písně z co největšího počtu obcí – pokud v nich byly písně zapsány. Jejich množství je úctyhodné,

v úvodním svazku je to 89 obcí, v dalším 103 (ve 2. dílu je tento rejstřík řešen odlišně od 1. – pomocí odkazů). Jde o méně často uplatňované hledisko v písňových edicích, snahou však je, aby se písně znovu dostaly tam, kde se kdysi zpívaly. Je ovšem třeba počítat s tím, že vkus lidových nositelů je konzervativní, odrážející těsné sepětí s místní tradicí. Ve zpěvu rovněž působí rodinné vztahy a v důsledku toho často probíhá proces mezigeneračního přenosu. Podle funkce a obsahu jsou ve zpěvnících zastoupeny písně baladické, milostné, svatební, o vdavkách/ženění a manželství, vojenské a rekrutské, o zaměstnání, dožínkové, pijácké, žertovné a skupina písní různých. Doplnkem je nářeční slovníček, připojena je mapa národopisných oblastí. Na rozdíl od současné ediční praxe postrádáme jména zpěváků. V regionálních a lokálních edicích někdy uživatelé nacházejí jména svých příbuzných nebo známých, což jim materiál neobvykle přibližuje. Problém je však v tom, že ve starších sběrech sběratelé jména zpěváků neuváděli. Tyto údaje se staly součástí písňového zápisu teprve s uplatněním ekologické metody, která vnesla do sběratelské práce zřetel k tomu, kdo píseň zazpíval, zjišťoval se jeho věk, zaměstnání, vzdělání, rozsah repertoáru a další údaje.

Způsob práce editorů přibližuje ediční poznámka z pera zkušené Lucie Uhlíkové. Bylo nutno provést úpravu pravopisu podle současné normy a konfrontovat text s hudební složkou. Mezi zápisy se někdy najdou takové, u nichž i odborník musí dlouho zkoumat, jak se píseň vlastně zpívala, co se opakovalo, kde byl místo repetice nový text apod. Řešení si žádá také dialekt. Není možné do něj zasahovat, i když se v písních nevykytuje v čisté podobě, jak na to upozorňoval už v polovině 19. století F. Sušil. Jde např. o problém kvantity samohlásek, kolísající a rozdílné v konfrontaci se spisovnou mluvou. V lidové písni českých zemí je to častý problém, zatímco jiné jazyky jej vůbec nemusí řešit. Obecně známé písňové verze, je-

jichž původ je možno hledat ve školním zpěvu nebo v médiích, doplňují méně obvyklé varianty, rozšiřující povědomí o bohatosti tvůrčí aktivity lidových interpretů. Vedle sebe stojí útvary starobylé i novější. Z datace zápisů vysvítá frekvence sběratelské aktivity, s četností sběrů ještě v rámci rakouské monarchie na počátku 20. století, po nichž došlo k poklesu mezi dvěma světovými válkami. Následoval pak rozvoj systematického sběratelství ve druhé polovině 20. století současně s rozvojem folklorního hnutí.

Toto vše je obsahem ediční poznámky, nezbytné součásti písňových edicí. Je možno tak předcházet mylným dohadům o správnosti nebo omylech, které uživatel může v zápisech nacházet. Je to především otázka textu, nápěv svou univerzálností je v tomto směru mnohem jednodušší. Čtenáři neuniknou chybějící údaje o tempu u řady písní. Podle dnešního způsobu práce v terénu by pomohl zvukový záznam, bohužel větší část zápisů je v rukopise. Volba tempa tak vyplývá z charakteru písně anebo bude záviset na způsobu využití písní v praxi. Závazný je původní zápis, a proto do něj editoři zasahovali minimálně, byly pouze odstraněny zjevné chyby.

Úvodní text zaměřený především k cíli edice a k vymezení oblasti (R. Habartová) a pojednání o editorské práci (L. Uhlíková) jsou v obou dílech komponovány podobně, samozřejmě s rozšířením a doplněním podle povahy materiálu. Jde o informace, které někdy pro uživatele nejsou to hlavní, co v publikaci hledá. Nicméně hodně napoví o volbě teritoria a o práci s písňovým materiálem v předtiskové přípravě. Současně ukáže, že lidová píseň není jednou provždy neměnným jevem, nýbrž neustále se vyvíjícím organismem. V něm se může odrazit osobnost zpěváka a jeho kritérium výběru písní při zápisu, práce sběratele, odlesk doby a dobového vkusu. Zrcadlí se v ní také způsob práce editora, který připraví píseň tak, aby se mohla dále vyvíjet v podání zpěváků současné i budoucí generace.

Ve způsobu sestavy zpěvníků nelze jasně rozpoznat způsob řazení písní. Obvyklé a nejjednodušší pořadí podle abecedy nebylo použito, stejně jako sdružování písní do oddílů podle funkce a obsahu. Není to nejdůležitější údaj, písně lze vyhledat podle incipitu, funkce či lokality. Významné je velké množství písní (1. díl obsahuje 240, 2. díl dokonce 299), které je v čisté a jednoduché podobě nachystáno pro využití v kulturní praxi, pro osobní potěšení nositelů i pro reprezentaci. Tento cíl vydané písňové sborníky v dokonalé míře naplňují. Další svazky milovníci folkloru jistě s potěšením uvítají. A editorům je třeba popřát trpělivost, vytrvalost a dostatek prostoru k úspěšnému zdolání tohoto významného edičního počínu.

Marta Toncrová

Gerda Lechleitner, Christian Liebl, eds. František Pospíšil's Recordings from the Slovácko and Haná Regions (1910). Sound Documents from the Phonogrammarchiv of the Austrian Academy of Sciences. The Complete Historical Collections 1899–1950. Series 18. Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften, 2019, 2 CD (zvukové a datové).

Dnešní digitální doba umožňuje v nebyvalé míře zveřejňování historických zvukových nahrávek uložených dosud v archivech různých institucí. Veřejnost se prostřednictvím edicí těchto zvukových pramenů může seznámit s celou řadou již zaniklých kulturních projevů. Lze k nim zařadit i nahrávky lidových písní prezentované jejich původními nositeli a pořizené přímo v terénu. Na rozdíl od písemných zápisů, které umožňují jen velmi nepřesné zachycení jak písně, tak lidového zpěvu, jsou zvukové záznamy zásadním pilířem ke studiu hudebního folkloru. Zvláště pak, když se jedná o jedny z nejstarších záznamů natočených na našem území. K nim patří veřejnosti dosud prakticky neznámé fonografické

nahrávky etnografa Františka Pospíšila (1885–1958) pořízené roku 1910 v několika moravských obcích. Z řady důvodů zůstaly dosud ve stínu nahrávek vzniklých díky aktivitám Leoše Janáčka a jeho spolupracovníků Františky Kyselkové a Hynka Bíma v letech 1909–1912 (slovenské písně zaznamenané v oblasti Strážovských vrchů, Javorníků a terčovské doliny a od slovenských sezónních dělnic na Moravě, lidové duchovní a světské písně zachycené ve slováckých Vnorovech) a výzkumům muzikologa Otakara Zicha z roku 1909 (dudácká muzika z Chodska a jihočeských Blat) – obojí v rámci projektu *Das Volkslied in Österreich*.

Vídeňský Fonogramový archiv Rakouské akademie věd (Phonogrammarchiv der Österreichischen Akademie der Wissenschaften), v jehož fondech jsou Pospíšilovy nahrávky uloženy, patří k nejstarším institucím svého druhu na světě. Pořizování a uchovávání zvukových záznamů hudby i mluveného slova prakticky ze všech kontinentů bylo započato již v roce 1899, přičemž nejstarší zvukové dokumenty představují fonografické nahrávky, v menší míře pak gramofonové desky. Historickou sbírku shromážděnou do nástupu záznamu na magnetický pás v roce 1950 tvoří přibližně čtyři tisíce nahrávek z nejrůznějších kulturních a sociálních prostředí. Jejich jedinečný význam dokládá skutečnost, že byly zapsány do seznamu UNESCO Pamět světa. Od roku 1999 je tento zvukový archiv postupně digitalizován a edičně zpracováván. V roce 2019 přistoupila tato instituce prostřednictvím editorů Gerdy Lechleitnerové a Christiana Liebla také k vydání Pospíšilových nahrávek, a to na dvou CD – zvukovém a datovém.

Zvukové CD obsahuje patnáct stop, které odpovídají obsahu patnácti fonografických válečků nahraných Pospíšilem během letních prázdnin roku 1910 ve slováckých obcích Ježov, Vlčnov a Strání a také na Hané, v jeho rodných Skašticích. Jejich stopáž je limitována technickými možnostmi tehdejších voskových nosičů, na které bylo možné

zachytit maximálně dvě minuty záznamu. První dvě stopy obsahují milostné písně *Mařenko, Mařenko, proč ty tak tvrdě spíš* a *Ó jak je to těžká věc*, které zazpívala dvacetiletá Antonie Zelinková z Ježova. Z Vlčnova pochází pět záznamů: *Chodíme, chodíme křížem po dědině* (zpěv Marie Koničková, 22 let), *Poslyšte, panny také i mládenci* (zpěv Rozálie Machálková, 21 let), *Šly děvčata silnicí* (zpěv Františka Hanáčková, 22 let), *To vlčnovské pole pěkně rozorané* (zpěv Rozálie Machálková a Kateřina Šenková, 23 let) a *Kde si, milá, kde si byla* (zpěv Františka Hanáčková a Kateřina Šenková). Početně nejvíce jsou zastoupeny záznamy ze Strání, především pak písně vázané na fašankovou obchůzku – *Horenka, hora, zelená hora; Spánembohem temu domu; Gajdoš, gajdoš; Ej, gajdošu, gajdošu; Pod šable, pod šable; Kadě gajdoš gajdy vláci; Pod horů jatelinka; Három, fárom, pod močárom; Dneska je fašanek, zitra je konec; Ej, gajdence, gajdence; Ej, chodíme, chodíme, ej, po celej dědině; Hora, hora, dvě doliny; Tancoval tustý s tustú; Vlk s kozů tancuje; Ej, gajdošku s gajdami; V jednej díri netopíri* (zpěv Josef Zámečník, 20 let), *Hop, děvča, marijáš; Ej, Katerinko, Kačo; Pod šable, pod šable; Nechoď ty k nám z Podola, Janičku; Kamaráde, bratě, nechoď k méj galance* (zpěv Martin Zámečník, 26 let). Ženský zpěv reprezentují milostné písně *Studená rosen-*

ka tej noci padala; Zajdi mi, slnečko, vyjdi mi, měsíček (zpěv Magdalena Zámečnicková, 23 let), *Z upřímného srdca vyrostel strom; Prídi ňa, šohajko, dnes večer potěšit* (zpěv Kateřina Bruštíková, 22 let, Anna Zámečnicková, 25 let).

První CD uzavírají dvě vyprávění v hanačském dialektu (o králi Ječmínkovi a o robotě), které Pospíšil zachytil ve Skašticích u tehdy šestasedmdesátiletého Josefa Molčíka. Jde zřejmě o nejstarší nahrávku lidového vyprávění z našeho území. Nutno dodat, že ve srovnání např. s dochovanými fonografickými nahrávkami Janáčka a jeho spolupracovníků, které byly poškozeny jednak častým přehráváním již krátce po svém vzniku, jednak později degradací materiálu způsobenou mj. uložením v nevyhovujících klimatických podmínkách, jsou Pospíšilovy záznamy velmi kvalitní.

Datové CD obsahuje v pěti složkách písemné a fotografické dokumenty, které posluchače detailně seznamují s okolnostmi vzniku nahrávek a jejich digitalizací. Na nich se kromě rakouských editorů podíleli také přizvané odbornice z moravské strany – Lucie Uhlíková z brněnského pracoviště Etnologického ústavu AV ČR, jejímž úkolem byla zejména transkripce nahrávek a jejich popis, a Hana Dvořáková z Etnografického ústavu Moravského zemského muzea (dále MZM), která objasnila okolnosti vzniku fotografií jednotlivých zpěváků, jež byly pořízeny při Pospíšilově fonografickém nahrávání a jsou dnes uloženy v MZM. První složka nejprve přináší obecnější informace o historické sbírce vídeňského Fonogramového archivu z let 1899–1950 včetně hlavních edičních pravidel. Následuje předmluva editorů, v níž připomínají, že Pospíšil kromě výše uvedených nahrávek pořídil v témže roce (1910) i sedmnáct záznamů mluveného slova a zpěvu moravských Chorvatů z Mikulovska (dnešní obce Dobré Pole a Jevišovka), které byly v ediční řadě vídeňského Fonogramového archivu publikovány již v roce 2009 (v řadě 11/1). Pospíšilovu spolupráci s Fo-

nogramovým archivem přibližuje následující příspěvek G. Lechleitnerové. Zaměřuje se na jeho práci v terénu a srovnává jej se shodným zájmem rakouského etnografa Rudolfa Trebitsche (1876–1918), který na počátku 20. století pořizoval záznamy např. Inuitů v Grónsku či obyvatel v keltsky mluvících regionech nebo v Baskicku a jehož nahrávky s přiloženou písemnou dokumentací jsou rovněž součástí fondu vídeňské instituce. Studie H. Dvořákové pak seznamuje nejen s Pospíšilovou fotografickou dokumentací pořizenou během natáčení, ale také s počátky jeho zájmu o etnografii, dialektologii, fonetiku a o technické novinky v podobě metod záznamu lidského hlasu. Pospíšil totiž vyšel vstříc Janáčkovu požadavku, aby k zaznamenané písni (ať už notačně, nebo pomocí fonografu) fotografoval zpěváka přímo při zpěvu. V případě zvukového záznamu bylo však nemožné, aby obsluha fonografu zároveň pořizovala fotografie, a tak Pospíšil využil služeb amatérského fotografa Karla Dvořáka (snímky moravských Chorvatů) či svého tehdejšího učitelského kolegy Františka Pittnera (snímky z Vlčnova a ze Strání). Pospíšil později působil v etnografickém oddělení MZM a fotografie se tak dostaly do brněnských sbírek, písemnou dokumentaci (tzv. protokol ke každému zvukovému snímku) však odevzdal spolu s fonografickými válci do Vídně. Obě skupiny dokumentů tak propojila až práce na edici zvukových nahrávek. O těch se z dnešní perspektivy rozepsala ve svém příspěvku L. Uhlíková. Upozorňuje mj. na dialektologické nesrovnalosti v Pospíšilově přepisu textu písní, především však nastoluje klíčovou otázku dialektu v lidové písni. Již sběratel František Sušil v první polovině 19. století totiž upozornil na fakt, že písňové texty často neodpovídají dialektu lokality, v níž byly zapsány. Potvrzují to také Pospíšilovy záznamy písní z Vlčnova a ze Strání, kde je počet výrazů odlišujících se od místního dialektu velmi vysoký. L. Uhlíková se dále podrobněji věnuje písňím

k tanci *podšable*, které Pospíšil zaznamenal ve Strání v souvislosti s přípravou studie o mečových tancích, zamýšlí se ale také nad jeho volbou interpretů, prostředím nahrávání a úrovní Pospíšilova notového zápisu, který v některých případech vykazuje množství chyb. Sběratel si vybral věkem mladé osoby (prakticky své vrstevníky – na rozdíl od záznamů generačně starších moravských Chorvatů), zachytil mužský a ženský sólový zpěv, stejně tak dvojhlas (v terciích). Zajímavé je frázování zpěváků, které doznalo v průběhu 20. století i vlivem šířícího se folklorního hnutí výrazných proměn. Závěr první složky obsahuje technické poznámky Franze Lechleitnera a podrobný popis s komentářem a odkazem na protokol všech nahrávek, zpracovaný L. Uhlíkovou.

Druhá složka přináší skeny protokolů (předtištěných formulářů ručně vyplněných Pospíšilem), tedy podrobnou původní písemnou dokumentaci ke každé nahrávce: jméno a příjmení zpěváka, pohlaví, věk, zaměstnání, místo narození s označením vyššího územněsprávního celku, bydliště rodičů s označením jejich domoviny, údaje k samotné nahrávce – počet otáček za minutu, datum a místo natáčení, lokalita písně, jazyk – dialekt, zda jde o vokální nebo instrumentální hudbu, transkripci písně s poznámkou jména přepisovatele, jeho zaměstnání a rodný jazyk. K tomu navíc Pospíšil připojil výřez z fotografie zachycující dotyčného zpěváka.

Třetí složka obsahuje opět všech patnáct nahrávek, tentokrát ve formátu mp3. Čtvrtá složka přináší devět fotografií Františka Pospíšila a Františka Pittnera pořízených během natáčení ve Vlčnově, Skašticích a Strání (zde při natáčení a v průběhu fašankové občůzky s tancem *podšable*) s detailními popiskami jednotlivých osob na fotografii a s odkazy na čísla protokolů. Poslední pátá složka pak obsahuje tři dodatky: známou fotografii tanečníků ze Strání s gajdošem Adamem Krchnavým, pořízenou při předvádění tance pro Pracovní výbor pro českou ná-

rodní píseň na Moravě a ve Slezsku v srpnu 1906 ve Strání (na níž je zachycen také Janáček), správný notový přepis dvou písní chybně notovaných Pospíšilem a konečně nahrávku písně *Studená rosenka* z fonotéky Etnologického ústavu AV ČR, kterou v roce 1955, tedy téměř půlstoletí po Pospíšilovi, pořídil ve Strání etnomuzikolog Jaromír Gelnar. Srovnání obou záznamů ukazuje, že zpěvní tradice se v této obci uchovala poměrně neporušeně až do druhé poloviny 20. století.

Vydání zvukových nahrávek Františka Pospíšila představuje důležitý a záslužný počín. Edice je zpracována příkladným způsobem a zájemce o tuto problematiku získá mnoho zajímavých poznatků. Záznamy jsou cenné nejen svou technickou kvalitou a tím, že patří na našem území k nejstarším záznamům zpěvu lidových písní. Především však umožňují nahlédnout do interpretace tehdejších zpěváků a vnímat její proměny v souvislosti s vývojem hudebního folkloru v průběhu minulého století.

Petr Číhal

Janko Rapant: primáš ze Žitkovej. Starý Hrozenkov: Albert, 2020. 128 s.

Na konci roku 2020 vydalo nakladatelství František Šalé – Albert autobiografii muzikanta, zpěváka, pedagoga, a především znalce hudební lidové tradice na moravských Kopanicích Jana Rapanta nazvanou *Janko Rapant: primáš ze Žitkovej* k jeho 80. narozeninám. Životní příběh Jana Rapanta je obsahově rozdělen do šesti hlavních kapitol, které jsou děleny do dílčích podkapitol. Vzpomínky od dětství až po dnešní dobu zachycují a hodnotí důležité okamžiky v jeho životě. Úvod knihy pojmenovaný *Narodzil sa Janko* začíná narozením autora 24. října 1940 v Bokoch, místní části Žitkové na hranici mezi Moravou a Slovenskem. Pokračuje popisem poměrně početné

rodiny a velmi skromných poměrů života na Kopanicích. Zmiňuje časté rodinné stěhování, jelikož původně neměli vlastní dům, do Čejkovic na Znojemsku za otcovým bratrem a cestu zpět na Žitkovou, kde si jeho rodiče koupili domek v místní části v Dolinách, který následně přistavěli. Obsáhlé podkapitoly věnuje svým rodičům, Janu Rapantovi staršímu, který byl také muzikant, a Anežce Rapantové, rozené Vaculíkové. Informuje čtenáře o elektrifikaci Kopanic, prvním rádiu, ale i o každodenních činnostech člověka. Nechybí ani podkapitola věnovaná žitkovským bohyním, které byly uznávanými a vyhledávanými lidovými léčitelkami. V jedné kapitole se věnuje církevním a lidovým tradicím na Kopanicích, v níž přehledně popisuje zásadní okruhy výročního obyčejového cyklu. Začíná fašjan-
kom (masopustem), pokračuje Velikono-
cemi a chozením po šibáko-
ch (pomlázce),
stavěním májů v květnu, hodovým veselím spojeným s dožínkami, pastvou dobytka či prací na poli. Kapitola uzavírá popisem podzimu, občůzek Mikulášů, Lucíí a průběhu vánočních svátků.

V druhé polovině knihy se věnuje svým studiím. Zápisu a absolvování Národní školy v Žitkové a vyšších ročníků na měšťance ve Starém Hrozenkově, ale také rozhodování pokračovat ve studiu. Jan Rapant absolvoval Střední pedagogickou školu pro vzdělání učitelů národních škol v Kroměříži, kde odmaturoval v roce 1959. Tuto část publikace doplňuje udělení stipendia za dobré studijní výsledky i pedagogické začátky (vyučoval od roku 1961) a povinnou vojenskou službu. Studium chtěl dále prohloubit dalším vzděláním na Pedagogickém institutu v tehdejší Gottwaldově, kam byl přijat, avšak shodou okolností byl následně pozván ke studiu na Pedagogickou fakultu Univerzity J. E. Purkyně v Brně (dnešní Masarykova univerzita), kde nakonec absolvoval více jak čtyři roky dálkového studia a v roce 1967 úspěšně složil státní závěrečnou zkoušku. Výsledkem bylo pedagogické působení a místo ředitele

na Základní škole ve Starém Hrozenkově po dobu plných 42 let. Obsáhlejší kapitola věnoval povinné vojenské službě. Odveden byl měsíc před maturitou v roce 1959 v Kroměříži s umístěním k 10. pohraniční brigádě Ministerstva vnitra do Volar na Šumavě. Pokračuje slavnostní vojenskou přísahou, popisem útvaru, ve kterém sloužil, ale i putováním do Vojenského učiliště pohraniční a vnitřní stráže v Bruntálu. V podkapitolách popisuje výuku na učilišti se vzpomínkou na důstojníky, kteří ho vedli, ale také cestu zpět k útvaru do Volar a jednotlivá vojenská cvičení. Následuje tematicky pojmenovaná kapitola nazvaná *Kdo si hraje, nezlobí*, která popisuje hudební začátky Jana Rapanta, první zkušenosti s hudebními nástroji, ale i vyznání k primáši Mojmiru Vlkojanovi, který jej do souborové hry, konkrétně do hudecké muziky studentů pedagogické školy v Kroměříži přivedl. Popsána jsou jeho působení v místních folklorních souborech, zkušenosti s uherskobrodskou Olšavou nebo celoživotním údělem a posláním v Kopaničáru ve Starém Hrozenkově. V závěru životní

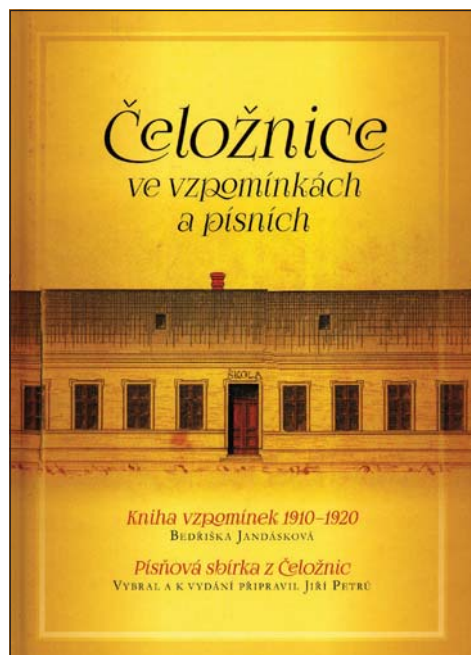
cesty věnuje Jan Rapant několik vzpomínek a informací své rodině a sumarizuje svůj život a působení ve folklorním hnutí na Kopanicích. Dokazuje, že vzdělání má důležitý význam i pro život jednotlivce pocházejícího z nesnadných sociálních poměrů. Celý svůj život se řídil myšlenkou, že kantořina je poslání. Svě žáky vychovával k humanitě, sociálnímu citění a lásce k vlasti a rodnému kraji. Obsah knihy uzavírá osobní vyznání Rapantovy dlouholeté kolegyně a spolupracovnice Ludmily Bosákové z Bojkovic, která jej vyzdvihuje a právem řadí mezi významné osobnosti Kopanic. Kniha je doplněna řadou rodinných fotografií autora a Petra Michalčíka a několika zápisy lidových písní z Kopanic. Útlý rozsah knihy (128 stran) je napsán v lehkém, poutavě čtivém slohu a lze ji přečíst „jedním dechem“. Osmdesátiletý autor, dlouholetý primáš muziky souboru Kopaničář, má o čem vyprávět.

Jan Káčer

Bedřiška Jandásková, Jiří Petru, ed. Čeložnice ve vzpomínkách a písních. Čeložnice: obec Čeložnice ve spolupráci s brněnským pracovištěm Etnologického ústavu AV ČR, v.v.i., 2019. 206 s.

V roce 2019 byla vydána publikace zachycující všední i sváteční život v Čeložnicích na Kyjovsku v letech 1910–1920 a obsahující zde zapsané lidové písně. Její vznik objasnil v předmluvě starosta obce Jan Zbořil, z jehož iniciativy kniha vzešla. V roce 2014 přivezla na zdejší obecní úřad patrně vnučka autorky Bedřišky Jandáskové její strojopisně psanou knihu vzpomínek. Za přispění Jiřího Petru a odborné spolupráce brněnského pracoviště Etnologického ústavu AV ČR byla kniha vhodně doplněna o zápisy lidových písní sesbíraných v této obci.

První část publikace představuje životopisné vzpomínky B. Jandáskové z druhého desetiletí 20. století, tedy z období, kdy ne-

jen na venkově došlo k celospolečenským proměnám, což se také v těchto vzpomínkách odráží. Autorka je sepsala ex post v roce 1926 v Rosicích u Brna, kam se její rodina z Čeložnic přestěhovala. Je rozdělena do šestnácti kapitol a každá z nich je vždy tematicky uchopena, chronologicky začleněna do kalendářního roku a doplněna o dobové fotografie. Svě vzpomínky započala prvními dojmy po přestěhování z Moravan do Čeložnic na konci srpna 1910. Její manžel Leopold Jandásek jakožto učitel se snažil pozvednout společenský život v obci a k němu přitáhnout především mládež, což nebylo s počáteční nedůvěrou místních obyvatel snadné. Pořádaly se večírky, nacvičovaly národní tance, připravoval první silvestrovský večer, divadlo, s tím vším byla spojena starost o organizaci jednotlivých akcí. Autorka neopomněla zmínit zvyky masopustního období, Popeleční středy přes postní dobu, Smrtnou neděli až k Velikonocům. Májové období bylo ve znamení výhonu dobytka na pastvu, stavění máje a májových pobožností s průvodem ke kapličce za obcí nebo ke kříži před školou. Zajímavá

je kapitola věnovaná místnímu pověrečnému léčení a čarování pomocí nejrůznějších prostředků či magických úkonů. Letní čas po Svatodušních svátcích byl ve znamení dozrávání prvních ovocných stromů, které byly velkým lákadlem především pro děti. Autorka vzpomínek popisuje zdejší přírodu a místa procházek v blízkém okolí. Zmiňuje se i o žních, které však její rodina trávila většinou na prázdninách mimo vesnici kvůli místním lidem (práci učitele v průběhu školního roku nepovažovali zdejší obyvatelé za skutečnou fyzickou práci, respektive dívali se na ni s mírným despektem). Vzpomenula na několik zdejších romských rodin a jejich zvyklosti i každoroční návštěvu tří vozů uherských Romů. Neopomenula zmínit procesí čeložnických poutníků na známou koryčanskou pouť časově vázanou na svátek narození Panny Marie (8. září). Kapitola s názvem *Na cestě životem* mapuje zvyky rodinného cyklu – narození, úvod, svatbu a pohřeb. Podzim pak charakterizuje dozráváním úrody v sadech, sběrem plodin na polích (brambory, kukuřice) a především popisem hodové neděle a pondělí, jejíž neodmyslitelnou součástí byla i místní muzika. V listopadu pak ženy a děvčata započaly s domácími ručními pracemi a dráním peří. Zimní období s sebou přineslo čas zabijaček a pálení slivovice, ale také dětské radovánky na saních (bruslení tehdy ještě nebylo moc rozšířené). Autorka paměti se zmínila o mikulášské obchůzce a zvycích Štědrého dne. V závěrečných kapitolách popsala smutnou dobu první světové války spojenou s odvody místních mužů, kterou však z velké části prožila v Brně, a nesnadný poválečný návrat zpět do Čeložnic, kdy byla nouze o základní potraviny. V obecné rovině se kriticky zmínila o lidech, kteří naopak na válce zbohatli. S povděkem naopak přijala skutečnost, že obec měla své první studenty, a to včetně děvčat, která navštěvovala měšťanskou školu v Kyjově. V závěru svých vzpomínek se zamýšlela nad názorovými rozdíly obyvatel obce kvůli akci pro postavení pomníku

zdejšími padlými občanům v první světové válce a vyjádřila kritiku katolické církve jako instituce ve složitém poválečném období a svůj vnitřní rozpor katolické víry založené na lásce k Bohu a bližním s tehdejší katolickou životní praxí, která byla těmto hodnotám podle autorky vzdálená. Závěrem pak krátce vzpomíná na loučení a odchod její rodiny do nového domova v Rosicích u Brna.

Druhá část publikace, kterou vybral a k vydání připravil Jiří Petřů za odborné spolupráce etnomuzikoložky Lucie Uhlíkové, obsahuje celkem 87 písní sesbíraných v Čeložnici v letech 1948–2018. Z vlastních sběrů z let 1984, 1986 a 2018 přispěl J. Petřů 37 písněmi, z fondu brněnského pracoviště Etnologického ústavu AV ČR využil sběrů Alberta a Berty Pekových z roku 1948 v celkem 41 písních, z Knihy vzpomínek 1910–1920 B. Jandáskové čerpal celkem 8 písní a v jednom případě použil Sušilova zápisu písně *V Čeložnicích, tam je děvče* (sběratelem uvedena jako píseň od Kyjova). Edice přináší pestrou směs lidových, pololidových a zlidovělých písní, stejně tak písně nově složené, světské i duchovní. Do edice nebyly zahrnuty písně kramářské i proto, že některé z nich jsou textově neúplné. Jak v předmluvě sbírky uvedla L. Uhlíková, bylo to proto, že se pro svůj rozsáhlý text v paměti zpěváků většinou neuchovaly celé. Do této sbírky nebyly zařazeny ani písně celonárodní na rozdíl od dobově oblíbených zlidovělých písní (František Bartoš a Leoš Janáček je nazývali jako úpadkové). Zásluhu na jejich rozšíření měly jednak tištěné zpěvníky, jednak dechové hudby, na Kyjovsku velmi rozšířené. Písně jsou ve sbírce uvedeny v abecedním pořadí, jejich přepis provedl J. Petřů, v závěru nechybí abecední rejstřík se základními údaji u každé písně (jméno sběratele, datum zápisu, jméno zpěváka s ročníkem narození, uložení, poznámka zapisovatele), základní informace o sběratelích, ediční poznámku a nářeční slovníček sestavila L. Uhlíková.

Knihy vzpomínek B. Jandáskové je cenným svědectvím života obyvatel malé

vesničky na Kyjovsku v podhůří Chřibů v přelomovém období druhého desetiletí 20. století, let první světové války a vzniku nového státu. Přibližuje nám všednodennost i svátečnost dnů, starosti i radosti našich předků, jejich obživu a celkovou atmosféru slovácké vesnice pohledem všímavé a citlivé pozorovatelky, která i přes skutečnost, že Čeloznice nebyly jejím rodištěm, ji měla v oblibě a prožila zde nejšťastnější chvíle svého života. Písňová sbírka pak v ucelené podobě odráží rozmanitou hudební tvář obce a přináší pestrý repertoár. Její publikování jistě obohatí nejen folklorní kolektivy, ale všechny, kdo o ni projeví zájem.

Petr Číhal

Portrét Fanka Jilíka od akad. malíře Vladislava Vaculky. (Soukromá sbírka.)

Kunovice: „Knihovna Fanka Jilíka“

Rozhodnutím městského zastupitelstva Kunovic nese od srpna roku 2020 městská knihovna jméno místního rodáka, spisovatele a uměleckého kniháře Fanka Jilíka (4. 7. 1914 – 31. 5. 1994). Absolvent Odborné a Mistrovské knihvazačské školy v Uherském Hradišti vstoupil do literatury sbírkou básní **Z Moravěny** (1945) vydanou v Praze, kde tehdy žil a založil si rodinu. Knížku mladému autorovi pochválil básník František Halas, který se stal jeho mentorem a podněcoval ho k další tvorbě. Jilík se stal členem spisovatelské organizace a v době prvního poválečného sjezdu Syndikátu čsl. spisovatelů v roce 1946 pracoval v organizačním štábu vedeném právě Halasem. Pověřený stykem s účastníky sjezdu se seznámil se spisovatelem Františkem Hrubínem, Jaroslavem Kvapilem, Marií Pujmanovou, Fráňou Šrámkem, Vojtěchem Martínkem a mnoha dalšími. Vzdálen rodným Kunovicím, vrátil se do nich aspoň prostřednictvím vzpomínek na dětství, kterým dal literární podobu. Tak v roce 1947 vyšla Jilíkova prozaická prvotina **Děcka**, povídková kniha o radostech

i strastech slováckých dětí. Byla kritikou příznivě přijata, ale to už se stahovala mračna nad uměleckou svobodou. Po únorovém převratu 1948 byla literatura podřízena ideologickému diktátu a díla autorů zastávajících konzervativní hodnoty byla vyřazena z edičních plánů nakladatelství. Zklamán politickým vývojem, postižen likvidací venkovské literatury a zdrcen předčasnou smrtí Františka Halase (1949) opustil na počátku padesátých let Prahu a vrátil se do rodných Kunovic. Zde si zřídil v domě svých sester na dnešní Pekařské ulici knihařskou dílnu a v ní jako zaměstnanec výrobního družstva Lidová tvorba a posléze Komunálního podniku Kunovice vázal knihy a restauroval staré tisky pro víceméně elitní klientelu – vysoké školy, akademická pracoviště a muzea, mimo jiné pro Přírodovědeckou fakultu UK, FAMU, Státní vědeckou knihovnu v Brně i v Olomouci, Moravské zemské muzeum v Brně a další.

Rukopis jeho dalšího románu, který vznikl již v Praze, se dočkal uveřejnění až v době politického uvolnění v šedesátých letech.

Bosá léta (1960) se stejně jako Děcka hlásí k dětské problematice, ale románový formát dal autorovi větší možnost vylíčit předivo rodinných, příbuzenských a sousedských vztahů v zemědělské rodině i v obci. Je to svět, který má daleko k dnešnímu blahobytu, ale přes všechny generační konflikty je to svět trvalých hodnot, křesťanské mravnosti, úcty k práci, přírodě a všemu živému i víry v dobro v člověku.

Další dva románové příběhy stihl autor vydat ještě koncem šedesátých let na pokračování v okresních novinách Slovácká jiskra; nastupující normalizace mu však opět uzavřela cestu do kamenných nakladatelství. Do prvního z obou, humoristického románu o venkovském zlodějíčkovi **Komu se zelení** (1967), autor zakomponoval obraz zvyků, obyčejů, rodinných zvyklostí i pracovních činností, jaké byly součástí života Kunovic v době jeho mládí. Dnes má tato

Malíř František Bezděka coby ilustrátor knih Fanka Jilíka dokázal obdivuhodně vystihnout nostalgii obsaženou v Jilíkových návratech do dětství.

knih hodnotu dokumentu, kunovického „roku na vsi“, jak to naznačují i názvy kapitol: U muziky, Svatba, Křtiny, Hon, U muziky, Na třesně, Na seno, Na kámen, Hody, Bečka atd.

Druhý román **Hesla na vratech** (1968), kritika násilného združstevňování, jak probíhalo na slováckém venkově, se v polovině sedmdesátých let stal předlohou k filmu režiséra Antonína Kachlíka **O moravské zemi** (1977). Ten je pro Kunovice mimořádně cenný jednak obrazy místního zvykosloví (masopust, svatba, jízda králů), v nichž se uplatnili tanečníci souborů Hradišťan a Kunovjan, jednak tím, že si v něm v malých rolích i v davových scénách zahráli desítky občanů Kunovic. Zajímavá je také hudební stránka filmu, na níž se v národopisně motivovaných sekvencích podílel primáš a choreograf Hradišťanu Jaroslav Staněk. Toho jako odborného poradce filmu prosadil režisér filmu Kachlík i proti vůli stranických orgánů, jimiž byl proslulý primáš pro své politické postoje proskribován a měl zákaz veřejného vystupování. Připomeňme ještě, že významný podíl na vzniku filmu měl dramaturg Filmového studia Barrandov Josef Vaculík (1920–1990). (Od narození tohoto rodáka ze Sadů – Derfle, dnes již zapomenutého (původně) herce a posléze filmového dramaturga, uplynulo 13. července loňského roku sto let.)

V literární činnosti Faneček Jilík neustal ani poté, co byly z důvodů nedostatečné ideovosti odmítány nakladateli jeho rukopisy. Prostor mu poskytl vlastivědný časopis Malovaný kraj, do jehož brnělavské redakce jej jako spolupracovníka v šedesátých letech pozval zakladatel časopisu Fanoš Mikulecký. Jilík se stal aktivním členem redakční rady a na stránkách časopisu publikoval vlastní drobnou tvorbu a lektoroval příspěvky dopisovatelů.

Miloval svou knihařskou práci, která ho naplňovala, a výtvarně nadán věnoval se i umělecké knižní vazbě; výsledky výtvarné práce vystavoval jak v regionu (Uherské

Hradiště, Uherský Brod, Buchlovice, Luhačovice), tak na celostátních salonech knižních vazeb (Brno, Hradec Králové). Přes své literární a výtvarné ambice vždy zůstal zakořeněn v rodné obci a aktivně se podílel na jejím kulturním a společenském životě. V poválečném období provozoval dětmi oblíbené loutkové divadlo, dlouhodobě byl organizačním vedoucím Slováckého krúžku Kunovjan a jako respektovaná osobnost zastiťoval pořádní hodů, jízdy králů, dožínků i dalších tradičních akcí. Vedle toho byl členem osvětové besedy i zahrádkářského svazu, neboť miloval přírodu a práci na svém vinohrádku ve Staré hoře a později v sadě na buchlovických Trnávkách.

Jeho knihařská dílna, kde pracoval sám se svou sestrou, se stala místem setkávání. Tetičky si sem přinášely svázat své kancionálky (modlitební knížky), členové spolků zájmové časopisy, na kus řeči se zastavovali „krúžkaři“, z nedaleké školy sem přicházeli domluvit knihařské práce ředitel nedaleké „měšťanky“ Antonín Májíček, Elmar Novotný a Jiří Deml, pravidelně přicházel jeho nejbližší kamarád, přírodovědec Slávek Štěrba, a obdivovatelé Jilíkovy knihařské práce, profesor obchodní akademie Vladimír Vozár a někdejší primář uherskohradištské nemocnice Alois Palacký, který byl za své politické postoje ve „vyhnanství“ v Kunovicích jako „dětský obvodák“.

A mistr knihař zas naopak čas od času zajížděl do Uherského Hradiště, obvykle na vernisáže do Slováckého muzea anebo do městské knihovny na schůzku přátel z kruhu kolem ředitelky Věry Janíkové Voplichové. Setkávali se zde výtvarníci manželé Ida a Vladislav Vaculkovi, primáš Jarin Staněk, básník Otyň Horký, muzikant Honza Vančura, redaktor Slovácké jiskry Zdeněk Černý, jeho bratr Pavel Černý, z mladší generace dramaturg Vojta Vacke a někteří další.

Jako znalec tradic regionu a současně uznávaný regionální autor byl Fanek Jilík členem poradního sboru pro lidové autory a poradního sboru pro lidovou píseň a ta-

nec při okresním kulturním středisku, zasedal v porotách soutěží, besedoval se čtenáři svých knížek a čtenáři Malovaného kraje. Společně s ilustrátorem svých knížek Františkem Bezděkem navštěvoval národopisné slavnosti a zvykoslovné akce v regionu. A rád si zazpíval s Burčáky, kteří se na své každoroční „šlaháčkové pouti“ o Velikonočním pondělí pravidelně zastavovali u Jilíků a vcházeli do domu na Pekařské ulici se zpěvem jeho zamilované písně Když jsem já šel okolo vrat. Žil naplno, zamilován do své knihařiny, bez hořkosti, že nemohl naplnit všechny své literární sny, obklopen rodinou, přáteli a knihami, které při knihvazačské práci bral do rukou s nejvyšší úctou.

Fanek Jilík, jemuž byl v roce 1984 udělen titul „zasloužilý pracovník kultury“, ve svém literárním díle zanechal Kunovicím cenné dědictví. Jeho povídky a románové příběhy nabyly povahy uměleckého dokumentu, v němž je zachycen již zmizelý svět této kdysi zemědělské obce. Pojmenováním knihovny jeho jménem vyjádřila současná generace Kunovjanů svoji úctu k dílu autora, který vytvořil realistický obraz života jejich předků.

První zmínku o knihovně v Kunovicích najdeme v časopise Moravská Slovač z 16. května 1885. V Kunovicích vzniká „Občanská beseda“ a je založen čtenářský spolek. V prosinci roku 1885 se ve stejném časopise píše o „zábavě ku založení knihovny spolkové“. Současná knihovna sídlí od roku 2010 v Komunitním centru Kunovice, které vzniklo v nově zrekonstruovaném objektu někdejší sýpky Panského dvora. V roce 2020 získala titul Knihovna Zlínského kraje 2020. Knihovna disponuje všemi knižně vydanými tituly Jilíkova díla kromě románu Hesla na vratech, který vycházel pouze na pokračování v novinách. Jilíkova rodina Knihovně Fanka Jilíka věnovala i část literární pozůstalosti, mj. rukopis práce Národopisný rok v Kunovicích, literární scénář filmu O Moravské zemi a kolekci Jilíkových uměleckých knižních vazeb.

Jiří Jilík